

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЕКТАМИ СОЦІО-ЕКОЛОГІЧНО- ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

© Комарницький І.М., Бублик М.І., 2011

Проблеми управління бізнес-проектами соціо-еколого-економічних систем безпосередньо пов'язані із прийняттям управлінських рішень щодо екологічно нейтрального (щодо довкілля) виробництва і збуту екологічно чистих товарів та послуг. Однак, зростаючий антропогенний та техногенний тиск на навколишнє природне середовище (далі – НПС) підводить суспільство до критичної межі виживання, де забезпечення належних умов життя населення є ключовою задачею концепції сталого розвитку. На етапі реалізації концепції збалансованого розвитку виробництва та споживання управління бізнес-проектами екологічного спрямування стає ефективним важелем механізмів сталого розвитку (механізмів природоохорони, природокористування, енергозбереження, ресурсозбереження, прогнозування та попередження надзвичайних ситуацій тощо). Проблеми ефективного соціо-еколого-економічного розвитку держави, регіону та виробництва, а також потреба у формуванні теоретичних і науково-методичних положень механізмів такого розвитку і обумовлюють актуальність теми даної роботи.

Сьогодні прийнято розглядати соціо-еколого-економічну систему як єдиний взаємодіючий комплекс спонукаючої, забезпечуючої та регулюючої підсистем, що сприяє соціально-економічному розвитку суспільства, забезпечує еколого-економічну рівновагу і самоорганізацію цієї системи в процесі еволюційних змін. Виникнення надзвичайних ситуацій (НС) безпосередньо пов'язане із високим ступенем ризиків у технологічних галузях промисловості (нафтогазова, вугільна, металургійна та хімічна тощо), потребою у транспортуванні, зберіганні й використанні значної кількості небезпечних речовин, матеріалів та виробів, а також накопиченні відходів виробництва. Функціонування потенційно небезпечних об'єктів має регламентуватися на законодавчому рівні так, щоб стимулювалися заходи щодо зменшення ризику виникнення НС, забезпечувалося відшкодування їх наслідків, а відповідальність власників об'єктів підвищеної небезпеки за спричинені збитки була адекватною порушенням. Тому проблема управління бізнес-проектами щодо попередження НС є особливо актуальною в системі державного регулювання соціо-еколого-економічними системами.

Вирішення даної проблеми зводиться до пошуку способів вибору максимально ефективної комбінації заходів щодо попередження виникнення НС при обмежених витратах. На рівні держави при розробці превентивних заходів щодо виникнення НС особливо увагу рекомендуємо звернути на реалізацію загальнодержавних та регіональних програм забезпечення стійкого розвитку країни, відновлення їх подальшого фінансування та контроль за використанням виділених коштів. Виходячи із наведеного на сайті МНС [1] переліку державних (цільових) програм, особливо увагу при запобіганні виникненню НС слід звернути на проект Державної програми запобігання виникненню НС техногенного та природного характеру на 2009-2013 роки [2], який обґрунтовує створення єдиної та ефективної системи моніторингу інформації щодо стану потенційно небезпечних об'єктів, оцінки та прогнозування виникнення НС.

Запобігання виникненню НС є цілісною системою (комплексом) правових, соціально-економічних, організаційних політичних, технічних та ін. заходів на попередження виникнення НС та наслідків їх впливу на населення, його подальший добробут та навколишнє середовище. Проведемо оцінку ефективності проведення превентивних програм (заходів), де виникає необхідність обґрунтування їхньої ефективності та доцільності. Економічна оцінка – це оцінка змін

в економіці, що виникають при певному впливі внаслідок порушення основних функцій природи, тобто вона відображає вартість заходів на підтримання оптимального стану природної, соціальної та господарської підсистем та вартість збитків від антропогенних впливів. Для обґрунтування природоохоронних заходів з точки зору економіки потрібно здійснити порівняльний аналіз економічних результатів від їх проведення з витратами, що потрібні для їх здійснення. Оцінку ефективності проведених превентивних заходів пропонуємо здійснювати на різних рівнях господарювання. Для цього необхідно виділити низку заходів на попередження виникнення НС та розрахувати ефективність від їх проведення.

Для визначення ефективності та доцільності проведення бізнес-проектів щодо запобігання виникненню НС, як техногенного, так і природного характеру, рекомендуємо проводити постійне співставлення затрат на їх проведення та ефекту, створеного від їхнього проведення. Для цього всі дані щодо витрат на реалізацію цільових програм запобігання виникненню НС, ефекту від їх впровадження та ефективності систематизуємо в таблицю. Надалі користуючись даними таблиці змінюємо порядок розташування проведення програм так, щоб найефективніша програма отримала перший номер, наступна за нею –другий тощо. На основі цих даних будемо графік залежності між витратами на проведення превентивних заходів та ефектом від їх реалізації (рис. 1). Графік даної залежності дає змогу визначити максимальний ефект, який можна отримати від реалізації певної кількості заходів при обмеженому фінансуванні. Фактичний ефект може бути менший за рахунок дискретності заходів.

Отже, з допомогою даного графіка залежності «затрати-ефект» ми отримуємо можливість вибору максимально ефективної комбінації заходів щодо попередження виникнення НС при обмежених витратах. Даний метод дозволяє також на основі отриманих результатів зробити висновки про подальшу доцільність фінансування будь-якого заходу, спрямованого на попередження виникнення НС та їх негативних наслідків.

Вирішення проблеми попередження виникнення НС в регіоні сприятиме забезпеченню сталого розвитку його економіки та підвищенню якості життя населення.

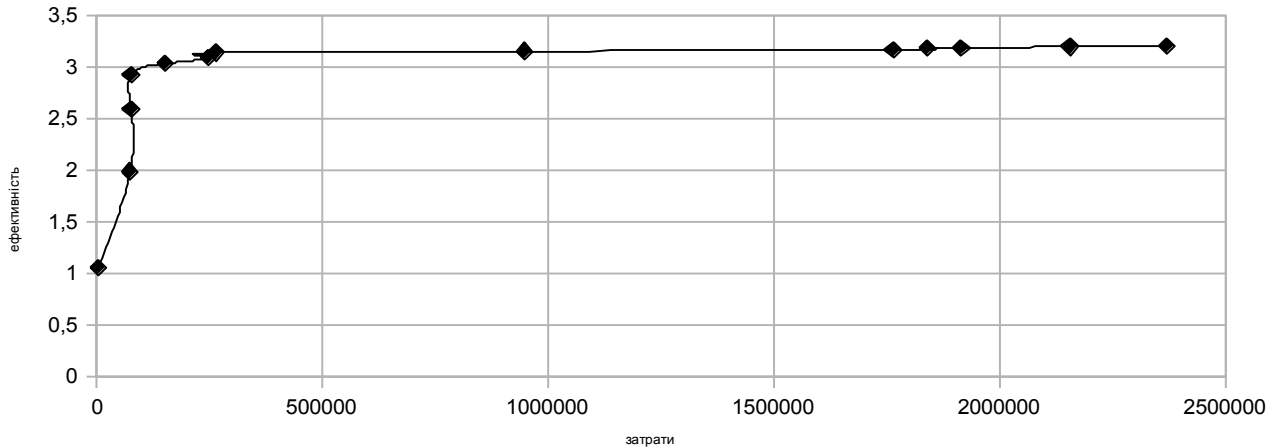

Рис.1. Залежність між витратами на проведення превентивних заходів та ефектом від їх реалізації

Пропонуємо розглядати превентивні заходи, як комплексну систему попередження виникнення НС на всіх рівнях управління. Це дозволить отримати максимальний ефект від їх проведення. Необхідно також повести аналіз рівня техногенної небезпеки кожного регіону та ідентифікацію його небезпечних об'єктів. Це дозволить отримати об'єктивну інформацію щодо ризику виникнення небезпечних подій в регіонах та допоможе в відверненні настання небажаних подій.

1. Сайт МНС [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://mns.gov.ua/2008.html>.; 2. Сайт державної програми запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2009-2013 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/laws/regulations/pub_discussion/20080109/konceptiya.zip.